

פתח דבר

סדרת אפיוניו התמציתיים הבאים של הרב אשתורי הפרחי משקפת לא רק את מעמדו ואת ערכו, אלא גם את הדגשים שסימנו בו המאפיינים: 'הראשון לחוקרי ארץ ישראל' (הקדמה למהדורת פערלא¹); 'אחד מהראשונים' (תלמיד הרא"ש) ו'ראשון לחוקרי ארה"ק' (הקדמה למהדורת גרוסברג²); 'חכם קדמון' (הקדמה למהדורת עדלמאן); 'אחד מרבותינו הראשונים' (הקדמה למהדורת רוזנברג³); 'מרבותינו הראשונים' (הקדמה למהדורת חבצלת⁴). אכן, יש הרואים בו בעיקר חוקר ויש השמים את הדגש על גדולתו התורנית. אלו גם אלו - יש לשער - יסכימו להטעים מניע מרכזי בעבודתו: "מאהבתו את הארץ ומאמונתו בהתחדשות ההתיישבות היהודית נתגלה לו הצורך ללמד וללכך את המצוות התלויות בארץ ולשם זה חיבר את ספרו"⁵.

אכן, אשתורי הפרחי האישי ו'כפתור ופרח', יצירתו המפורסמת, ספוגים במה שראוי לכנות בשפת ההווה מקצועיות מחקרית מחד גיסא וגדלות תורנית מאידך גיסא. ואם גדלות תורנית מצאנו לפניו ואחריו, מקצועיותו המחקרית בולטת כתופעה יחידה במינה לפניו ומאות שנים אחריו, כדברי עמיחי שורץ (בעקבות שמואל קליין), במאמרו הנכלל בקובץ הזה: "...כאשר אנו מדברים על אשתורי הפרחי ועל ספרו 'כפתור ופרח' אנו מדברים על תופעה מיוחדת במינה בתקופת ימי הביניים, שעד למאה ה-18 לא נמצאה כמותה ברוחב ובהיקף".

אשתורי זכה למחקר, מזה מספר דורות התקבצו סביב 'כפתור ופרח' חוקרים מספר שזיהו את ייחודו של החיבור ואת ערכו; יהושע פראוור, שהוסיף אף הוא תרומה משלו לשורת המחקרים, אפיין את חוקריו: "הקורא היום את 'כפתור ופרח' ימצא את עצמו תוהה על הקרבה הרוחנית שבין מחברו ר' אשתורי הפרחי לבין המהדיר לונץ וחוקריו האחרים של

-
1. ספר כפתור ופרח מאת הרב אשתורי הפרחי ז"ל הראשון לחוקרי ארץ ישראל, מהדורת: י"פ פערלא, ירושלים תש"ז; כולל באור 'פרחי ציון' והקדמת הרב י"ל הכהן פישמן.
 2. שם.
 3. ספר כפתור ופרח על הלכות שביעית לאחד מרבותינו הראשונים, רבינו יצחק אשתורי הפרחי זלה"ה, עם מראי מקומות והערות ציצים ופרחים, מהדורת י' רוזנברג, ירושלים תשנ"ד.
 4. ספר כפתור ופרח לרבינו אשתורי הפרחי מרבותינו הראשונים, מהדורת א"י חבצלת, ירושלים תשנ"ד-תשנ"ט.
 5. י' פראוור, ר' אשתורי הפרחי ראשון לחוקרי ארץ ישראל במלאת 650 שנה לספרו "כפתור ופרח", ארץ שומרון (עורך: י' אבדר), 1973, עמ' 110.

הספר: גרינהוט, קליין ויוסף ברסלבי. אמנם מרווח הזמן ביניהם הוא גדול, קפיצה של 700 שנה, אולם קיימת קירבה נפשית ואינטלקטואלית בין אלה".⁶

מאמרו של פראוור נכתב לרגל גורם מזמן - מלאת 650 שנה לכתובת 'כפתור ופרח'; חרף המחקר של אשתורי שפראוור הצביע אליו, התחושה הרווחת היא שבכלל הקשור לאישיות ולספרה המחקר לא מוצה; כסיכומו של עמיחי שוורץ, מאחרוני חוקריו, שכתב על המידע הגיאוגרפי-היסטורי בכפתור ופרח עבודת מוסמך, במאמרו בקובץ זה: "רובו המוחלט של החומר הנוגע לאשתורי זכה לעניינם של אנשי מדע רק במאת השנים האחרונות למן לונץ בתחילת המאה העשרים, קליין בשנות העשרים, ואחריהם וילנאי, פראוור וברסלבי שכתבו עד לשנות השמונים. מאז לא התפרסם שום מחקר מקיף המתחשב בגילויים האחרונים בתחום הארכיאולוגי והספרותי". קובץ המאמרים המוגש בזאת לקורא בא אף הוא לעולם בזיקה לגורם מזמן; שבע מאות שנה לשנה המשוערת של עליית ר' אשתורי הפרחי לארץ, שבישרה את מפעלו הגדול בהלכה ובגיאוגרפיה היסטורית. אנו מקווים כי העיון המחודש ב'כפתור ופרח' המוגש בקובץ זה יניב פירות ויחזק את העיסוק באיש ובמפעלו.

העורכים

6. י' פראוור, 'ר' אשתורי הפרחי ראשון לחוקרי ארץ ישראל במלאת 650 שנה לספרו "כפתור ופרח"', ארץ שומרון (עורך: י' אבדר), 1973, עמ' 108.